

JAUNAIS CELS

Agrofirma «Sorkonais Oktobris» laikrosts

Latvijas Tautas frontes Informācijas centra
6. — 7. oktobris **ZIŅU LAPA**

Mūsu adrese: Rīga, Vecpilsētas iela 13/15, tālr. 212914, 210749,
tālr. 211097 (automātiskais atbildētājs), telex. 161177 LTF SU.

Pienākums un vajadzība

Tautas fronte vēl nav bijusi nepieciešamība ne pēc vadoniem, ne vāgariem. Mēs bijām cieši cieši sapīti un saistīti viens ar otru. Mūs vadīja Pienākums un Vajadzība. Tas bija mūsu spēks. Pienākums bija strādāt un prast atteikties. Vajadzība bija izdzīvot un uzvarēt, lai izdzīvotu. Pirmajai uzvarai vajadzēja būt parlamentārā cēla aizsākumam. Tālab laiks no otrā līdz trešajam kongresam bija gājens uz to caur vēlēšanām kā starta līniju. Startā uzvarējām, to zinām. Ko tālāk? Kā tālāk? Mēs iegājām sīkietami uzvarētās Sistēmas strupceļu un lamatu mudžekli. Mēģinādami saglabāt pamatu un virzienu, jau esam krietni pamaldējušies.

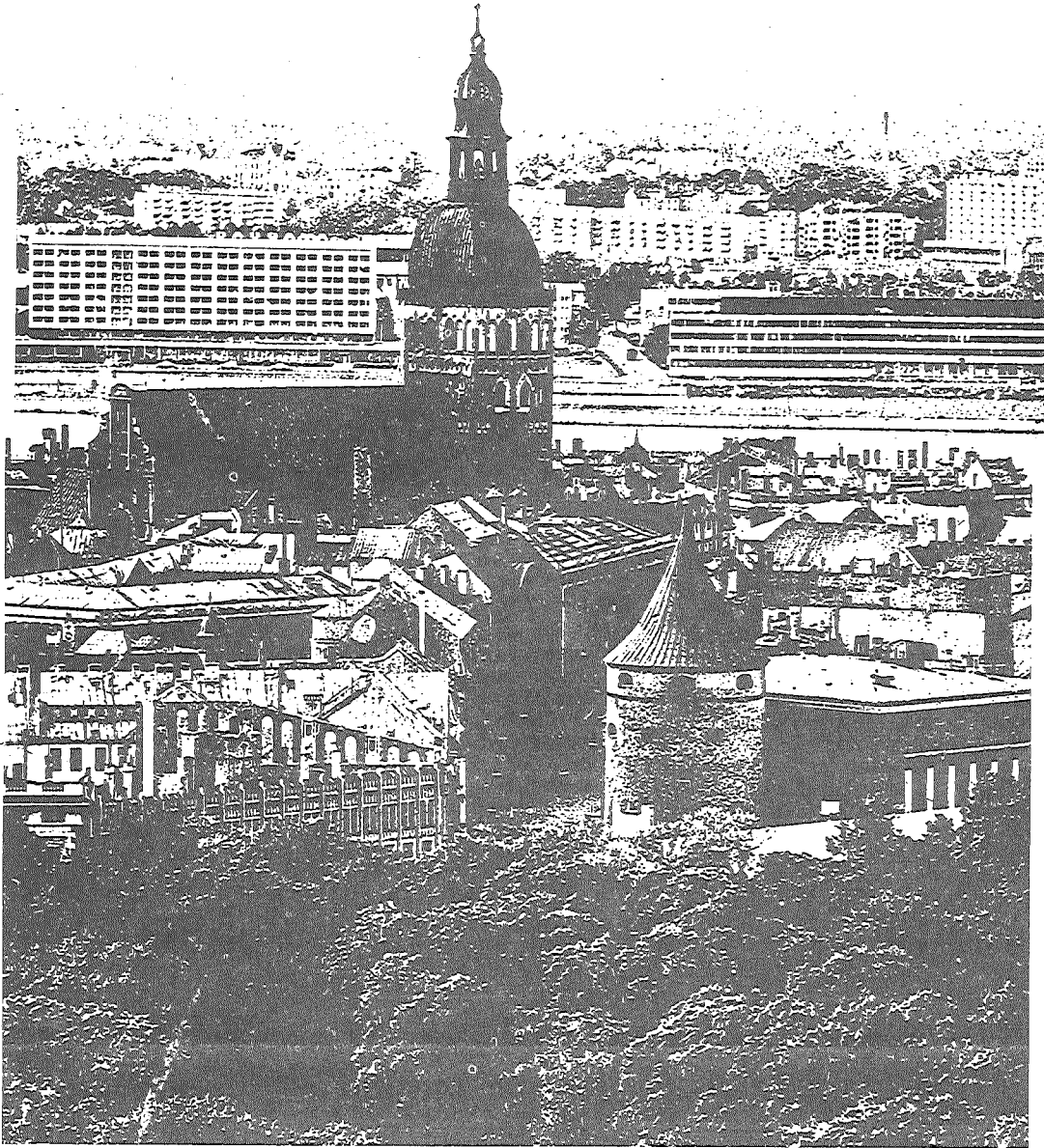
Daži saka un daudzi klausā dzirdami, ka no Sistēmas jāzaglabā „viss labais”. Tautas fronte un tautai šobrīd vajag saprast to, ko nevienmēr saprotam: Sistēmā nav bijis nekā laba. Nav bijušas gana labi „rentablie sovhozi un kolhozi” laukos, jo tie bijuši nedabiski mērķi radīti un pastāvēja, lai demonstrētu un stiprinātu sistēmu, lai nontecinātu zemnieka kā saimnieka, īpašnieka un personības vērtību. Nebija labi arīdzan socialistiskie Dziesmu svētki, jo tiem bija lemts lielulīgi rīgt par mazumā ejošu tautu un degradētu kultūru. Bija labs vienkārši tas, ko sistēmā neizdevās salauzt un iznīcināt cilvēki. Tātad mums jāsapņem visi spēki, meklējot savu ceļu un laužot Sistēmu, Padomju Sociālistisko, — kuras spicē esam. Jārada pašvaldības, kas vēl pastāv tikai nomināli, jo

„vienīgās nemaldīgas, komunistiskās” šizofrēnisko politiku. Atjaunot pagastu kā „valsti”, brīvas un nepakļaujamās valsts nepieciešamu sastāvdaļu ir Tautas frontes vēlēšanās varas, pārvaldes un visas tautas uzdevums pēc trešā kongresa. Nemt varu šī vārda vispilnīgākajā nozīmē, izmēzt stinguma sistēmu no kopējās apzinas ir Tautas frontes Pienākums.

Tautas frontes otrais gads visumā bijis gaišs gads. Fronte, manuprāt, apliecināja savu brālības un tautas apvienības spēku. Mums reizēm bija necilvēciski grūti, mēs jutāmies noguruši un iztukšoti, mums varbūt gribējās iespert vai lekot blakusesošajam, bet mēs noturējāmies mierā un kopībā vienam mērķim. Mēs tomēr modāmies. Tas nozīmē, ka mūsu gars vēl pietiekami stiprs. Mēs spējam dzīvot un strādāt nākotnei. Nākotnei, kas sākusies jau šodien. Tas bija Tautas frontes Pienākums un Vajadzība. Dievs dod, lai mēs paliekam tam uzticīgi arī turpmāk. Dievs dod, lai mēs arī turpmāk prastu iztikt bez vadoniem un vāgariem. Tikot tautas brālības spēkam arī šais veikalu drudža un alkātības laikos, tikot Tautas fronte, ko esam radījuši, lai uzvarētu un taptu neuzvarami.

Tautas fronte ir mūsu Pienākums un Vajadzība. Bez tās nākošās uzvaras nebūs. Bet Tautas fronte vēl vairāk nekā līdz šim vajadzīgs mūsu spēks un darbs. Pēc vēlēšanu gada jānāk pārtapsanas gadam. Tautas frontes Pienākums un Vajadzība šodien ir pārtapt no organizācijas par dzīvesveidu neatkarībai un brīvībai.

Dainis Ivāns

LTF KONGRESS

6. oktobrī kongresa delegāti noklausījās Latvijas Tautas frontes priekšsēdētāja Daina Ivāna, valdes priekšsēdētāja Romualda Ražuka, kā arī Latvijas Tautas frontes frakcijas Latvijas Republikas Augstākajā Padomē priekšsēdētāja Jāņa Dineviča un valdes revīzijas komisijas ziņojumus. Par savu darbību stāstīja izdevumu «Atmoda» un «Baltijskoje vremja» redaktori.

Ar Latvijas Tautas frontes jauno Statūtu projektu iepazīstināja LTF Domes loceklis Ints Upmācis. Debātes sakarā ar statūtu projektu ritēja priekšpusdienā, pēcpusdienā notika Latvijas Tautas frontes priekšsēdētāja un viņa vietnieka kandidātu izvirzīšana un vēlēšanas. Par LTF priekšsēdētāju ievēlēs Romualds Ražuks, par viņa vietnieku — Ivars Redisons. Tāpat ievēlāti arī LTF izdevumu redaktori.

Otrajā dienā, 7. oktobrī, kongress turpināja darbu. Galīgajā variantā tika pieņemta programma un dažas rezolūcijas, ievēlēs jauns Domes sastāvs.

Kongresā akreditētajiem žurnālistiem preses centrā bija tikai viena priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem interesentiem republikā: delegātu runas viņi varēja ne tikai noklausīties pa radio, bet arī vērot televīzijā. Krāsainais televizors VEF kultūras pils

trešajā stāvā, kur atradās preses centrs, visu laiku translēja pirmā stāva zālē notiekošo. Preses centrā bija nodrošināts arī sinhronais tulkojums, jo uz kongresu sākmū bija akreditējušies 32 kaimiņrepubliku un 12 ārzemju žurnālisti.

Daļa latviski runājošo preses pārstāvju — un to bija apmēram pusotra simta — gribēdami panākt lielāku klātbūtnes efektu, kongresa gaitu vēroja no balkona, starp delegātiem. Viņu vidū bija arī «Neatkarīgās Cīņas» redaktors Andris Jakubāns, kurš 6. oktobrī savā avīzē rakstīja:

«Kongresi jau tās pašas cilvēciskās izrādes vien ir. Katrs kāpj tribīnē, izrāda savu temperamentu un prātu. Katrs grib tas spožākais un vispārākais būt. Cilvēciski jau ir ļoti saprotami, arī skatīties un klausīties ir bezgala aizraujoši, kā ikviens tajā neatkarīgajā Latvija cenšas tas gudrākais un pareizākais būt. Īpaši interesanti tas ir tad, ja skan kvēlas jo kvēlas ru-

nas, kad mūsu Latvija vēl neatkarīga nav.

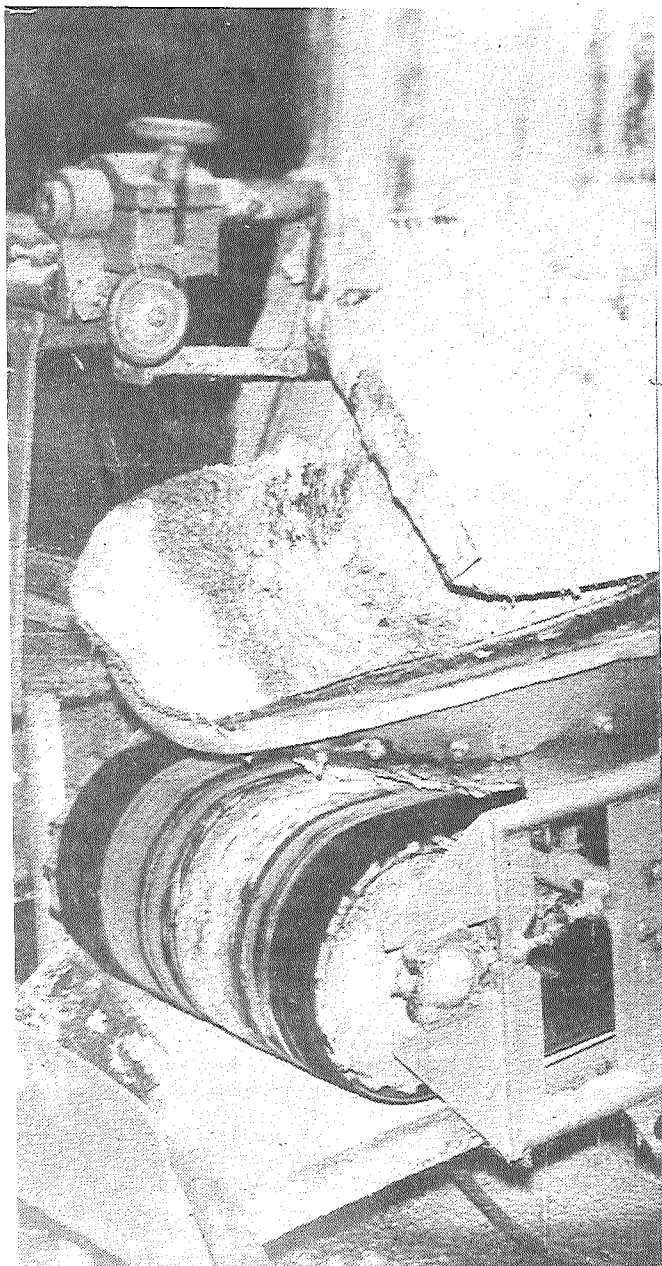
Tādēļ, atklājot arvien jaunus čekas aģentus, nomaskējušos komunistus, arvien jaunus ienaidniekus, neliešus un nodevējus savā vidū, uz ko mūs tik ilgi ir trenējis totalitārisms, uzaicinu kongresmeņus, pirms kāpt tribīnē, uzdot sev vienu vienīgu jautājumu: «Kas tad, ja ne Tautas Fronte?»

Šī kopējās atbildības apzīņa par Latvijas kā neatkarīgas un demokrātiskas valsts nākotni acīmredzot šī kongresa delegātus zināmā mērā disciplinēja, darīja lietišķus.

Kā panākt, lai vara reāli būtu tautas rokās? Tas bija viens no galvenajiem jautājumiem kongresā. Tātad — jautājums par pašvaldību, par to, kas jārealizē mums šeit, uz vietas.

Visi bija vienprātīgi: Tautas fronte vēl nav sevi izsmēlusi, tai ir vēl daudz darāmā.

L. Lauce

Vēstis no rūpnīcām

No 1990. gada ražas līdz 10. oktobrim agrofirma cietes rūpnīcā izgatavota 131 tonna augstvērtīgās kartupeļu cietes. Bumbulu piegādes tempi no Preiļu, Jēkabpils un Ludzas rajonu saimniecībām nav tik lieli, lai vajadzētu daļu sabērt stiprās pagaidu uzglabāšanai, kā tas bija iepriekšējos gados.

strādātas tūlīt. Rūpnīcā pēc ražošanas apvienības «Latvijas balzāms» pasūtījuma izgatavoti 4286 kilogrami spirtotais avenu sulas. Ogas uz pārstrādi veda Višķu sovhoztehnikums.

Ar jaunās ražas pārstrādi linu fabrika šogad sāka nodarboties 16. jūlijā. Līdz šim laikam

tajā skaitā garās ir 37 tonnas. Izejvielas — linu salmiņus, uz fabriku sūta saimniecības no mūsu pašu — Preiļu, kā arī Ludzas un Balvu rajoniem.

Pašlaik sagādāta vēl tikai nepilna puse no tā linu salmiņu apjoma, kāds bija pērn šajā laikā. Vadoties no tā, tiek iz-

gādāt ap 1700 tonnas linu salmiņu (iepriekšējā gadā šis rādītājs bija 4614 tonnas).

Attēlā: kartupeļu cietes ražošanas cehā, no šējenes tā pa transportieriem nonāk žāvētavā, bet no turienes — papīra maisos, kur ceļo tālāk pie patērētājiem.

Albērtis Felīze, teikt...

Lobreit Latgola

№ 11

NŪVODA LITERATŪRĀ APVĪNEIBA

№ 11

«... LATGALIEŠU DVĒSELE IR LATVISKA UN GAIŠA. ŠO ZEMI AIZVIEN VAIRĀK SĀK APSTAROT SAULE. LATGALE BŪS KULTŪRAS ZEME. TĀPAT KĀ FRANČU LITERATŪRĀ ATVAIDZINA PROVINČU TĒMATI, MŪSU RAKSTNIECĪBU PADARĪS BAGĀTĀKU TĀ LITERATŪRĀ, KAS NĀK NO LATGALES...»

Kārlis Skalbe
(Nu runas Latgolas rakstnieku vakorā Reigā, 1931. godā)

Latgalīši Sibīrijā

Ed. Kozlovskis

Sūgod aprīlī 100 gadu nu to laika, kad (1890. godā) Latgolā sōcēs stihiska zemniecības izceļošana masveidā no tovas dzimtnes uz tōlū, nazyr omū, skorbūma plynū zemī — Sibīriju. Īmesli šaidai parōdeibai beja vinnūzeimeigi — ekonomiska, tpaticeiba, kas tō laika seikze rnikim arvin pavālū šōkā tūni lūka dūmōt par izdzeivōšō as un turpmōkas eksistences īspējom.

Skūpo atgolas zemeite, kas pēc tō lūka lykumim un paršōm be jēdzeigā kōrtā beja sadrums alōta seikōs špūrēs, un kurōm gondreiz ik godus mainējōs rvin jauns saimniks, natūka tacionali izmōntōta, jo irōk tōpēc, ka na kotram nu tō beja sovs zyrgs, ar kō jys varātu veikt sova gabaleņa savlairaigu un kvalitatīvu apstrōdōšōnu. Topēc jau arī bīži vīn rūtūka tys, ka rudiņūs nūvōktū raža naattaisnōjā uz jū lykētōs zemnīka cereibas, kas, sovūkōrt, radēja bažys par nokūtni.

Jauns beja sūs zemnīku likiņš, kod vairōkus godus nu vītas uznōce naraža. Tod naseņ nu dzymtbyušōnas jyuga aībreivojūšajīs zemnīks, īstjuga porōdūs. Sōcēs bōda laiki, kurim bīži vīn sekoja mēra epidemija, tai ka vītom izmrya vasaly apvydi. un daleji pat daži pogostī. Cara laikūs par medicyniskas paleidzeibas snēšōnu zemnīkam nikas nasaryupeja.

Vyss tys, prūtams, uz pūstā nūnōkušō zemnīka psihiku atstōja nūspīdūšu īspaidu un mudynōja jū meklēt īzeju nu napanasami grytō stovūklā, kurā jys beja nūklyvis pret sovy grybu. Vīna nu taidom īzejom beja aizbraukšōna nu pūstā nūnōkušōs tāvu zemes. Ap 1890. godu Latgolā tplyu-

da lūti lels skaits agentu, kas, sūleidami dažum dažaidus lobumus, centēs pēc īspējas vairok savervēt sūs nalaimē nūnōkušū cylvāku un aizvest uz Transsibīrijas dzelzceļa magistrales byuvi. Dreizi vīn sūs agentu saverveitais lātais dorba spāks pasarōdēja Sibīrijā un tūka nūreikōts gon napōrejamā taigā pi kūku gōšōnas, kur bez moskiū teikleņa navareja pat acis paplētē nu ūdu, mosolu un dunduru tyucem, gon stepju rajonūs, kur pat dzeramo yudiņa dažreiz napītūka. Cytus sadzyna staigajūs pūrūs grōvu rakšōnai, bet vēl sliškōk klōjēs tīm, kam vajadzēja klintīs cērst tunelus bez atteiceigim drūseibas leidzeklim, apgērba un apovim. Ari ar pōrtykas apgōdi beja jōcītī gryuteibas. Sūs dorbus styprā mārā apgryutynōja zīmōs lūti zamo gaisa temperatura, kas dažkōrt nūkryta pat leidz 30—50° C zam nulles. Dorbs tūmār beja jōveic, jo taida beja uzjēmēja gryba.

Na ratī beja gadējumi, kod daži nagūdeigtī dorbu uzjēmēji pēc objekta nūdūšōnas nu byuves slepeni aizbāga, atstōjūt strōdnīkus bez nūpelneitōs olgas, pamatūt liktīna varā.

Saidūs gadējumūs nikas cyts naatlyka, kai nūnōkušam nalaimē gryzītīs pi vītejtīm Sibīrijas zemnīkim, tai saucamīm «čaldonim» un izlyugt nu jīm atļauju strōdēt par kolpim, sanamūt nīceigu atolgōjumu, golvonūkōrt pōrtykas veidā, kas beja napīcīsama dzeiveibas uzturēšōnai. Nasaskōtūt uz vysom sōm nabyušōnom, izceļōtōju skaits nu Latgolas arvin ptauga.

Lai byutu zynoms prīkšstots par tū, kai vyss nūtyka, citei-šu bazneickunga K. Skryndas roksta fragmentu nu tō laika

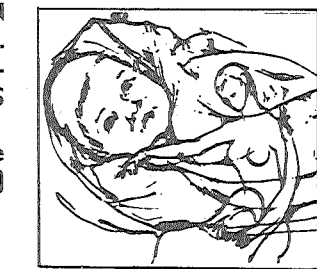
populārōkōs latgalīšu avīzes «Dryva» 1909. goda 87. numura: «... Pagōja vairōk kai 20 godu nu tō laika, kod latvīši sōce braukt uz Sibīriju un tur mestīs uz dzeivōšōnu. Uz reizes brauca tikai nadaudzeji un ar apdūmeibu. Brauce na kotru godu, bet ar pōrtraukumim.

Pīcpadsmīt godu atpakaļ myusu tautīši sōce braukt lelym pulkim. Saceitu, ka laudis apjēme kaidis drudzis, kas dzyna jūs nu sovom ustobom, nu sovās dzimtnes! «... Sibīri jīm pasarōdēja par zalta molu, par monta un laimes vītu, kur tak veins ar maču. Sasacēle kōjōs vasaly cīmi, vasaly apgoboly un laidēs uz svezū molu.

Gon jūs pōrsorgōja daži bazneickungi, gon atrunōja nu braukšōnas kalendari un avīzes, bet vīni brauce un brauce ni uz kū nasavārdami, nicik nadūmōdami, kaida jūs dzeive gaida...»

Apmāram taidā pošā gorā sū latgalīšu izceļōšōnu aproksta tvārojamais myusu tautas atmūdas laikmeta darbinīks Fr. Kemps sovā 1905. godam izdūtājā kalendari «Daugava»: «... Lely latvīšu pulki sōce laseitīs uz Sibīriju jau 1889. godā. Vīna daļa aizgōja uz Tomskas guberņu. Par jīm nabeja īspējams sadabōt skaidru ziņu. Tyk zynoms ir, ka Tomskas molā myusu latvīšu skaits vairōk par 2 tykstūšim. Dzeivoj jī pa cīmim aba sādžōm un apsamatūši vīnā apgobolā. Minusinskas aprinkī (uezdā) 1902. godā beja skaitams ap 4000 ļaužu...»

Nu sōkuma latgalīšu izceļōtōji, kai zynoms, apsamate izdeveigōkūs klimafīski, tyvokūs Sibīrijas apvydūs: ap Tomsku, Omsku, Krasnojarsku un tī. Bet, sakarā ar izceļōtōju pīau-gūšu pīplyudumu, tī beja spītī

dūtīs uz daudz atlōkīm apvydim. Pat uz pošim Tōlajīm Austrumim — Habarovskas un Vladivostokas apkaimē.

Vārojūt latgalīšu izceļōtōju naveiksmes un bādas, napalyka vīnaldzeigs un sōpeigi por-dzeivoja jūs naveiksmes arī myusu tvārojamaikais kulturas darbinīks bazneickungs Fr. Trasuns, kas avīzes «Dryva» 1908. goda 3. numurā tvītōja šaidu rōkstu:

«... Par izīšōnu uz Sibīriju es jau agrōk asu rakstējis «Ausekli». Cik es varu pīminēt, tūreiz es nūrōdēju uz tom gryuteibom, kaidas izgōjējam (izceļōtōjam — Ed. K.) Sibīrijā jōpanas — augleigas zemes tryuceiba, borgais Sibīrijas klimats un naporostī myusim dzeives apstōkli... Es aizrōdēju, ka del taidim, kas grib lelōku plaibeibu un vēlējas nūsamesat calmōjūs, vītas ir dīzgon sovā pat zemē — muižu mežūs. Es aizrōdēju, ka mums, latvīšim, nav nikaids rēkina izīt, ka mēs nadreikstam tū dareit, jo izgōjušī ir zudušī del tautas un bazneicas, ka vysur cylvākam dzeivōt gryuši, ka mums vajag meklēt zemi tepat pi mōjas voi tyvokūs kaimiņūs. Bet, kai radzu, muni aizrōdējumi moz kū leidzējušī. Agitatori un agitacija ir padarējušī sovu dorbu.

Uz Sibīriju ir aizgōjušas na tikai saimes, bet arī vasaly cīmi... Dažs pōrdevis zemi par 10, 20 vai 30 rublim nu desetiņkūs kaimiņūs. Bet, kai radzu, muni aizrōdējumi moz kū leidzējušī. Agitatori un agitacija ir padarējušī sovu dorbu.

Muni vōrdi ir sacālušī dusmas pret mani. Dažs atsauce: «Jo Trasunam te dzeivojas labi, tad nikas jū nadzan uz Sibīriju, bet myusos lai līk mīrā». Un es saceišu, lai Divs dūd Sibīrijā atrast vīglu dzeivi un lelu montu».

Turpynōjums sekos

J. Zabarovskis (Sātmaļniks)

Svēteito zeme

Duņ dīnas un godi aizšalc
Par tevi, dzimtinē muna;
Un saule myrdzūt, un zeme
Tev myužeigu slavu zvona.

Es eju kolnōjūs tovūs
Un asmu kai apmyrdzāts,
Jō kotrā te zemes pādā
Seņ dvašōj kaidis sapis svāts.

Sūs sapis reiz nese kryutīs
Un sirdīs latvīšu ciltis,
Lai mērstūt par dzimtinī sovu,
Tūs aproktu tāvzemes smiltīs.

Un nabyus še myusu, — nōks
cyti,
Kas Latviju myužeibā ceļs,
Bet, gurstūt, nu svēteitōs
zemes.
Sev spāku un milu tī smelš.

SKAN SENA TAUTAS DZISME

Vorda
broļš
un
mosas

«JAUNĀIS CEĻŠ»

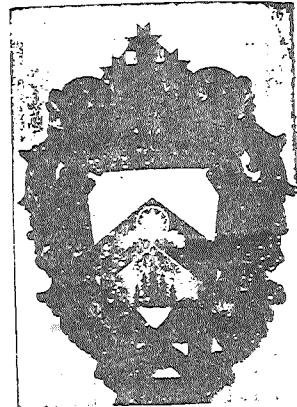
Latgolā laikroksti ar vōrdu «Jaunais...» nūsaukumā bejuši dīzgon īcīneiti. Pymāris šajā plejadī beja «Jaunās Ziņas», kas iznōce 1912.—1914. godūs, jū pēc kortas redigēja V. Krops, V. Rubuļs un vēļōk Pōvuls Laizāns, tū Pīterpīlī izdeve Latgalju paju sabīdreiba. Nōkušō mynoma «Jauno Dryva» 1918. godā, kū Rēzeknē redigēja K. Skrynda. Pēc dažu numuru iznōkšōnas tūka slāgtā. Nu 1921. leidz 1934. godam

pastōvēja laikroksts «Jaunō Straume», to redaktori beja J. Trasuns, V. Barkāns un V. Synaudz, iznoce Reigā, vēļōk apsavinōja ar «Jaunū Vōrdu». 1934. godā iznoce laikroksts «Jaunō Latgola», bet nu 1931. goda ūtrs garokais myužs pēc «Jaunōs Straumes» beja laikrokstam «Jaunais Vōrds», kas noce klajā pēc «Zemnīka Ziņom» un vēļōk apsavinōjūt ar «Jaunū Straumi».

J. Trūps. Ilustracija Cienču Jezupa romanam «Pīters Vylāns» Ignāta Lomanovska fotoreprodukcija

Studentu organizācijas

Pymrs kara Latvijas Universitātē dorbōjōs daudzās studentu organizācijas. Latgalīšim beja tikai dažas. Nūsauk-šu tōs.

Divdasmytājūs godūs beja nūdybynōta «Latgolas studentu bīdreiba». Šei organizaciju tvōce informaceju par studentu dzeivi, seviški par jūs materīalū stuvūkli. Vālok šei bīdreiba sasadalējōs divos: studentu bīdreiba «Aurora» un ūtra — «Nontānia». Pādējōs gūda bīdri beja Saeimas deputāti nu progresīvōs partijas Jezups Trasuns, Juris Pabērzs, Sebastjans Pabērzs un cyti. 1926. godā nūsadybynōja studentu korporacija «Unita Lettgolia», kas īsastōjōs Korporaciju Prezidiju Konventā. Vēļōk jei mainēja sovu nūsaukumu un turpmōk saucēs «Lacuania». Sōs korporācijas seniors beja laikroksta «Jaunais Vōrds» redaktors Jezups Uljans, vice-senjors — Preiju pogosta Dubovkā dzymušais Jezups Utināns. Par gūda bīdym tyka uzjymtī veiskups Jezups Rancāns, ministrs Vladislavs Rubuļs un cyti. 1928. godā nūsadybynōjos studentu bīdreiba «Dzimtine». Par gūda bīdym tyka uzjymtī monšjors Nikodems Rancāns, profesors Pīters Strods un cyti. Šei beja veirīšu un sīvīšu organizacija.

1929. godā nūsadybynōja studentu bīdreiba «Latgola». Jei beja veyrīšu organizacija, kurai gūda bīdru nabeja.

Treisdasmytūs godu sokumā uz bīdreibas «Aurora» bāzes nūsadybynōja studenšu korporacija «Aurora». Jei īsastōja sīvīšu korporaciju Prezidiju Konventā. 1933. godā nūsadybynōja studentu bīdreiba: «Fraternitas Catolica», kuras bīdri beja na tikai katoli nu Latgolas vīn, bet arī nu pōre-jīm Latvijas nūvodim.

1934. godā uz katoļu bazneicas moceibas pamatim nūsadybynōja studentu bīdreiba «Terra Mariana». Bez vysom nūvōdīm organizacijōm vēļ pastōvēja «Latgalīšu Studentu Fonds». Tō organizaitōji beja Filologijas fakultātes students Bruņislavs Spūls, Medicinas fakultātes students Ontons Jurkāns nu «Latgolas Studentu bīdreibas»,

Filologijas fakultātes students Heronims Tihovskis nu korporācijas «Lacuania», Lauksaimniecības fakultātes students Bonifacijs Bīriška nu studentu bīdreibas «Dzimtine» un Tautsaimniecības fakultātes students Kārlis Sangovičs nu studentu bīdreibas «Latgola». Stipendejom leidzekļus īgyva nu pošvaldeibu un cytu organizaciju zīdōjumim. Bet tūs tryuceigajīm studentim napītūka. Topēc vajadzēja meklēt dorbu. J. Rancāns dažaidos sēdēs un cytūs saītūs sasateiktūt ar Vl. Rubuli pādējām vestes kabatā tlicis sarokstu ar tūs studentu uzvōrdim, kurim vajadzēja dorba vītas. Vl. Rubuļs gon gōdōjīs, cik varējis, bet vītas nabeja tik vīgli sagōdōjamas. Tymā laikā laikrokstī rakstēja, ka studentī strōdōjūt vysur: nu sētnīka leidz departamenta direktoram. Pīmāram, Vōrkovas pogosta Vylcānūs dzymušais Br. Spūls, Tjimdams Latvijas Tautskūļu vicedirektora postēni, vēļ beja students. Ari saeimas deputāti J. Trasuns, J. Opyncāns un O. Rancāns beja studenti. Ū fam-leidzeigi. Strōdōjūt olgōtu dorbu studijas tyga un bīži vīn godu desmitim, voi vairōk natūka pabeigtas.

Sabīdreibu nūdarbynoja studentu tīredņu problēmas, 1938. godā tyka pījymts lykums par atmokšōjamom stipendijom. Tagad stipendejos pīšķeira nu 20 leidz 80 latim mēnesī, kas beja joatmoksoj divdesmit godu laikā pēc studeju beigšōnas. Bet beja arī nūsacējums, ka t. l. yrsa studenti stipendijas nasa, ne. Tei beja apzineiga augstōs izgleiteibas bremzeišōna. Tagad stipendijas saņēmējām studijas beja jobeidz vysminimālākajā laikā. Taidz stovūklis turpynōjōs leidz 1940. godam.

Dominīks Jermolovičs,

Madonā
Attālā: īsvēteitais studentu korporācijas «Lacuania» vāpenis (gerbūns).

S. KUZNECOVS, vēsturnieks

Četrkārtejs deputāts

1. turpinājums

Atmēdzot, patriotiski noskaņotajam jauneklīm viņi šķita tas spēks, kas var atjaunot dzimtenes bijušo varētību. Tāpat nav zināms arī tas, kādi bija praporščika Kalistratova kaujas nopelni. Vēlāk viņa politiskie pretinieki izplatīja skrejlapas ar baltgvardu zvērtību aprakstiem, kurās arī viņš pats it kā esot piedalījies. Daži dienesta biedri patiešām neapmierinoši izteicās par viņu, tomēr neviens nekad nedeva kādu dokumentālu pierādījumu, kas apliecinātu, ka Meletijs pats piedalījies gūstā saņemto sarkanarmiešu spīdzināšanā, iedzīvotāju šaušanā un aplaupīšanā.

1920. gadā Kalistratovs atgriezās Dvinskā, kas tikko bija pārdēvēta par Daugavpili. Dzīve pilsētā pamazām iegāja normālās slīdēs, kaut gan briesmīgā sabrukuma pēdas bija vērojamas ik uz soļa. Un atkal godkārtīgais jauneklis nespēja samierināties ar vienkāršu skolotāja frīcīgo dzīvi. Meletijs nolēma izmēģināt sevi citā dzīves sfērā, kas tobrīd nāca modē, — politikā.

Vairāk nekā simttūkstoš cilvēku lielo vecticībnieku kopieni Latvijā veidoja galvenokārt to bēgļu pēcnācējus, kas, vairādiem no patvaldības reliģiskajiem spaidiem, XVII un XVIII gadsimtā nokļuva Baltijas teritorijā. Vecticībnieki dzīvoja pārsvarā Daugavpils un Rēzeknes apriņķī, kā arī

Rīgā, kur atradās slavenā Grebenščikova kopiena — Latvijas vecticībnieku garīgais centrs. Zināma reliģiskā un sabiedriskā diskriminācija lika senās pareizticības sekotājiem turēties izolēti no pārējās pasaules. Un kaut arī Latvijas valstī vecticībnieki bija ieguvuši agrāk nepiedzīvotu brīvību un tādas pašas pilsoņu tiesības kā visiem citiem iedzīvotājiem, tomēr ilgās atvērtības sekas bija acīmredzamas. Viņus gandrīz nemaz nebija skārusi asimilācija, viņi bija vairāk atpalikuši, tāpēc 20. gadu sākumā bija vēl vāji iesaistīti valsts dzīvē.

Izceļšanās no vienkāršajiem laudīm, augstāks izglītības līmenis nekā vecticībnieku pamatmasai, virsnieka dienesta pakāpe padarīja Meletiju Kalistratovu šo mazizglītootu cilvēku acīs par vienu no nedaudzajiem «savējiem», kas izstāties uz augšu un cienīgs aizstāvēt viņu intereses. Vēlētāju atbalstu veiklās un daļrunīgais pedagogs nodrošināja, prasīgi uzplēšot vecticībnieku senās rētas: atgādināja par viņu kādreizējām vajāšanām, apvairīja šajā grēkā visus pareizticīgos, izraisīdams reliģisku neiecietību. 1922. gada rudenī vecticībnieki nodeva savas balsis par M. Kalistratovu, un viņš tika ievēlēts Latvijas Republikas pirmajā Saeimā. Tā sākās viņa politiskā karjera, kas ilga gandrīz divdesmit gadus.

2. AUGSUPEJA

Kas tomēr pamudināja, spriežot pēc atsauksmēm, prasīgi skolotāju uz ilgiem laikiem

atstāt cildeno, kaut arī neienesīgo, izglītības druvinu un ar pilnu sparū mesties tādā nesaldzināmā grēcīgākā darbaļaukā, kāda toreiz bija politika!

Diezin vai tikai godkārtība un vēlēšanās gūt atzinību, kas, neapšaubāmi, piemīt katram profesionālam politiķim. Jādomā, ka Kalistratovs, vismaz sava ceļa sākumā, jūta līdzīgu nabadzīgajiem laudīm, kuru dzīvi viņš ļoti pazina. Kaut arī viņš pēc izcelsmes bija vecticībnieks, tomēr atšķirībā no savu ticības brāļu vairākuma viņam bija daudz plašāks redzesloks, viņš nekad neaizmirsas par savu piederību krievu tautai. Konfesionālās atšķirības šī vienotā veseluma — tautas — iekšienē viņš stādīja otrajā vietā. Trīs ceturtdaļas krievu toreizējā Latvijā bija zemnieki. 47 procenti no viņiem neprata ne lasīt, ne rakstīt (šajā ziņā tiem bija bēdīgi slavenā pirmā vieta valstī visu citu nacionālo grupu starpā; līdz 40 procentiem krievu bērnu skolas vecumā skolu neapmeklēja). Turklāt lielākais vairākums no viņiem neprata valsts valodu. Ar brīdi, kad 1920. gadā radās jaunā robeža, šejienes krievi tika pilnīgi atšķelti no savas vēsturiskās dzimtenes. Ņemot vērā šo skarbo realitāti, Kalistratovs ne vienreiz vien sacīja, ka viņa sapnis ir pāceļt Latvijas krievu zemniecību līdz tādām vispārējām un vārošām kultūras līmenim, kāds bija pamatiedzīvotājiem. Vidzemē un Kurzemē, panākt, lai krievi arī faktiski kļūst par tiesīb vienlīdzīgu iedzīvotāju daļu.

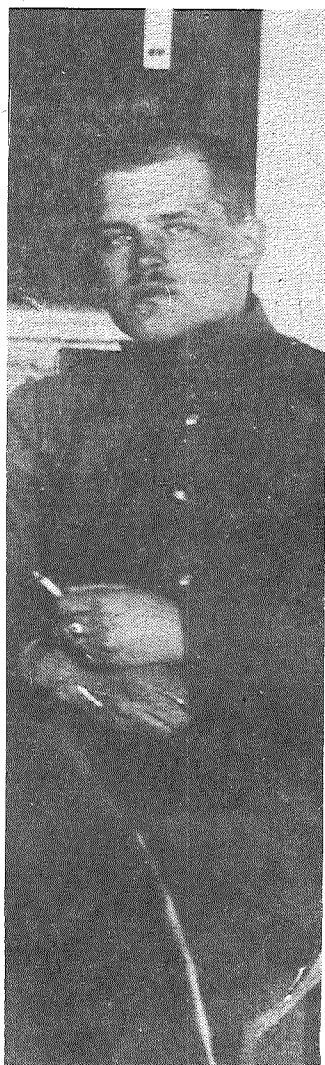
Kopš pirmajām savas deputāta darbības dienām Kalistratovs bez mitas atmaskoja varas iestādes par nevērtīgu attieksmi pret Latvijas austrumu daļu («vienaldzība pret

Latgali redzama uz katra soļa»), un tas arī atbilda īstenībai. Enerģiskais deputāts izgādāja no valdības ievērojamus līdzekļus ne tikai lūgšanu namiem, bet arī krievu skolu vajadzībām, izdevniecības darba izvērsšanai, spējīgiem jauniešiem gādāja vīzas mācībām ārzemēs.

Otrajā Saeimā Latvijas vecticībnieku iedzīvotājus jau pārstāvēja divi deputāti — Meletijs Kalistratovs un profesors Ivans Jupačovs, izglītības ministrijas krievu nodaļas priekšnieks. Taču profesors bija noskaņots visai konservatīvi, tāpēc drīz vien Kalistratovs noskītrās no krievu frakcijas un sāka tuvināties kreisāk noskaņotiem grupējumiem. Tas noveda pie pirmā nopietnā konflikta vecticībnieku kopienā tās deviņajā Vislatvijas kongresā, no kura labējie aizgāja. Pakāpeniski Kalistratova sociālā bāze paplašinājās. Tagad viņš vērsās ne tikai pie «brāļiem vecticībniekiem», bet pie visiem krievu tautības iedzīvotājiem, nešķirojot tos pēc reliģiskajām pazīmēm.

Rezultāti nelika sevi gaidīt. Kaut arī Kalistratova frakcija Daugavpils pilsētas domē nebija vislielākā (piemēram, 1925. gadā tai bija tikai trīs vietas no visām sesdesmit), tās līdera ietekme bija liela un popularitātes rādītājs pēc vēlēšanu rezultātiem palika nemainīgi augsts.

Protams, bez mazturīgo vēlētāju atbalsta būtu grūti sasniegt tādu reitingu (lietojot mūsdienu izteicienu). Ar ko viņus piesaistīja Kalistratovs? Kad 1927. gadā progresīvā valdība parakstīja tirdzniecības līgumu ar Padomju Savienību, viņš aktīvi atbalstīja tā ratificēšanu. 1928. gada oktobrī trešās Saeimas vēlēšanu laikā Kalistratovs nāca ar programmu, kurā bija iekļautas prasības amnestēt politiskos ieslodzītos, likvidēt aizsar-

Praporščiks M. Kalistratovs (ap 1918. gadu)

gu organizāciju, pakļaut policiju pašvaldības orgāniem. Šādi populistiski lozungi deva Kalistratova grupai ne mazums balsu. Parlamenta mandātu saņēma ne tikai viņš pats, bet arī viņa sabiedrotāis un draugs Grigorijis Jelisejevs.

Turpinājums sekos

KINO OKTOBRĪ

16. «Uzveic mīlestību», 1. un 2. sērija, (Indija).
17. «Piespiedu kārtā», (Francija),
18. «Laiks stājas», (Ungārija),
19. «Ar vīriem nav viegli», (Dienvidslāvija),
21. «Modernisti», 1. un 2. sērija, (ASV),
22. «Kinoproves», (Polija),
23. «Klaidonis», 1. un 2. sērija, (Indija),
24. «Viņa un velni», (AAR),
25. «Zikas dinastija», (Dienvidslāvija),
26. «Tapers», 1. un 2. sērija, (Rīgas st.),
28. «Uzliesmojums», (ASV),
29. «Mīli un ticī», 1. un 2. sērija, (Indija),
30. «Dancis trijiem», (Čehoslovākija),
31. — Sekojiet reklāmai!

Seansu sākums — pulksten 20.00.

MŪSU JUBILĀRI

- 85 GADI —
Annai Pastarei-Zvīdrai, 08.,
75 GADI —
Kazimiram Rumpam, 16.,
70 GADI —
Domiceļai Pastarei, 30.,
65 GADI —
Pjotram Marlamovam, 16.,
Tekļai Ničgaļei, 25.,
60 GADI —
Jefimam Kapkovam, 28.,
50 GADI —
Afanasijai Toistopjatovai, 28.

1990. gada 15. oktobrī Pieniņos un 16.—17. oktobrī Riebiņu pagasta izpildkomitejas telpās notiks iedzīvotāju FLUOROGRAFISKĀ APSKATĒ — sievietu ginekoloģiskā apskate.

Izsakām dziļu līdzjūtību Bīrūtai Burkānei sakarā ar brāļa pāragro nāvi.

Mājas kaimiņi

Reiz Rūzeskolnā

Žurnāla «Straume» rakstnieku vakara dalībnieku vidū — pirmajā rindā ceturtais no kreisās.

V. KAZAKS

Vēsture un legendas

11. turpinājums

1870. gadā aizsardzības galveno līniju krievu valdība pārcēla tālāk uz Rietumiem, Dinaburgas cietoksnis tika ieskaitīts otrās aizsardzības līnijas cietokšņu sistēmā, bet vēlāk — arī par otrās klases cietoksni. 1871. gada 31. augustā šeit tika apstiprināta Viļņas apgabala artilērijas noliktava ar attiecīgu administrāciju un darbnīcām.

1893. gada 14. janvārī sakarā ar pilsētas nosaukuma maiņu cietoksnis tika pārdēvēts par Dvinskā. Saskaņā ar rietumu robežas nocietinājumu sistēmas tālāko attīstību, Dvinskā cietoksnis zaudēja savu stratēģisko nozīmi un 1897. gada 12. aprīlī tika ieskaitīts par cietoksni-noliktavu. Kopš šī laika tas kļuva par savdabīgu Obuhovas rūpnīcās ražoto lielgabalu

uzglabāšanas arsenālu (šo ieroču paraugi vēl arī tagad redzami teritorijā).

Bez visa tā šeit, cietokšņa teritorijā, bija izvietotas armijas darbnīcas šaujampulvera, granātu, lādīnu izgatavošanai, tāpat arī darbnīcas, kur šuva virsnieku un karavīru formas tērpus, te apmetās intendantūras vienības un neliels militārs garnizons. Piebildīsim, ka šajā laikā te kā intendantūras štāba kapteinis dienēja latviešu tautas eposa «Lāčplēsis» un citu pazīstamu darbu autors, latviešu klasiskās literatūras pārstāvis Andrejs Pumpurs.

Pamazām tika samazināts cietokšņa bruņojums. Uz vaļņiem lielgabali palika vien tikai kā relikvijas.

Tāda tūsmā ir Dinaburgas cietokšņa radīšanas un pilnīgošanas vēsture, tā stratēģiskās nozīmes izzušana. Taču šis cietoksnis nav bijis tikai kā aizsardzības sistēmas nocietinājums, bet te tika turēti arī politiskie ieslodzītie. Ceļot Dinaburgas cietoksni, tika ierīkota tālpa apcietinātajiem ar četriem simtiem vietu, vēlāk to paplašināja līdz tam, lai nebrīvī vārietu turēt piecus simtus cilvēku.

Komandanta pārvaldes ēkas pirmajā stāvā un pagrabtelpās bija vieninieku kameras sevišķi bīstamiem «valsts noziedzniekiem». Arestētos te izmantoja visgrūtākajos un visbīstamākajos darbos cietokšņa celšanas laikā.

Pēc Decembra sacelšanās (1825. gads) apspiešanas uz Dinaburgu tika nosūtīti vairāki

Sākums 38., 39. numurā.

Tādēļ galvenais — no reiz sakrātā nepazaudēt ne kripatiņu. Ja Seijs, dodams kādam lasīšanai grāmatu, lūdza arī par to parakstīties, tad tā nebija birokrātija, bet, kaut niecīgs, tomēr garants, ka cits šo viņa dārgumu sargās tāpat kā savu. Vislabāk gan Steponam patika, ka Latgales izziņātgrībetāji strādāja turpat viņa krātuvē. Un allaž no saimnieka puses viņi tika nodrošināti ar siltu pienu, sārtīgām zemnieciskām pusdienām, pilnīgu brīvību: gribi — buries grāmatās, gribi — klaiņo pa mežu vai stājies līdzās sienu vālā. Bet, kad abiem sakrīt kopējs brīvis brīdis, Stepons izvilka kādu savu dzeju vai aprakstu kladi, un nu, bez tīpa pompozuma, rāmi kā netālā Lyuža, sāka plūst viņa vienkāršā, bet poētiski dziļi piesātinātā valoda.

Tādēļ galvenais — no reiz sakrātā nepazaudēt ne kripatiņu. Ja Seijs, dodams kādam lasīšanai grāmatu, lūdza arī par to parakstīties, tad tā nebija birokrātija, bet, kaut niecīgs, tomēr garants, ka cits šo viņa dārgumu sargās tāpat kā savu. Vislabāk gan Steponam patika, ka Latgales izziņātgrībetāji strādāja turpat viņa krātuvē. Un allaž no saimnieka puses viņi tika nodrošināti ar siltu pienu, sārtīgām zemnieciskām pusdienām, pilnīgu brīvību: gribi — buries grāmatās, gribi — klaiņo pa mežu vai stājies līdzās sienu vālā. Bet, kad abiem sakrīt kopējs brīvis brīdis, Stepons izvilka kādu savu dzeju vai aprakstu kladi, un nu, bez tīpa pompozuma, rāmi kā netālā Lyuža, sāka plūst viņa vienkāršā, bet poētiski dziļi piesātinātā valoda.

Lai arī sodien ir atklātības laikmets, bet stipri šaubos, vai man izdotos īsti precīzi izdibināt, kādēļ toreiz viss tā notika.

Nu skolotājā un bibliogrāfā bija pamodies sapņotājs, dzejnieks.

Cik īsti ciemiņu viņš savās mājās uzņēmis, zina vienīgi viesu grāmata, kur lasāmi gan Alekša Apina, Ilgoņa Bērsona, Jezupa Laganovska, Jōna Cibuljska, gan toreiz pavisam jauniņā, topošā agronoma Antona Slišana un citu vārdi. Un no katra ieraksta dvesmo dziļi sirsnīga pateicība par tām ne novērtējamām kultūrvēsturiskajām atziņām, kas smeltas no viņa dārgumu krātuvē.

Vienīgi 1974. gada 2.—3. jūlijā Rūzeskolnā iebraukušie šajā viesmīlības grāmatā nav atstājuši ne rindīnu.

Lai arī sodien ir atklātības laikmets, bet stipri šaubos, vai man izdotos īsti precīzi izdibināt, kādēļ toreiz viss tā notika.

Vai tādēļ, ka jau gadu iepriekš Stepons Seijs savā zemnieciskajā tiesumā ir cilvēciskajā nepiesardzībā, gluži vai pavīsam aizmīris pirms piecpadsmit gadiem pret visu latgalsko vērsta represijas, bija iecerējis atzīmēt 70. gadadienu kopš Latgales garīgās atmodas.

Jā, tā lūk sanāk, ka Latgalē tautas atmodas iesākumu var noteikt ar dienas precizitāti — proti, 1904. gada aprīlis, kad cariskās Krievijas valdība anulēja Latgalei un Liepāi tuvai iespiesto drukas aizliegumu.

Un kas gan tur slikts, ja sabiedrība to atzīmētu. Arī es piekritu, ka vislabākais pasākums šādā gadareizē būtu Latgalē un pat visā Latvijā vēl nepieredzētās Rēzeknes Tautas teātra uzvedums latgaliski «Kāzas Latgalē».

Nobeigums sekos.

velis», «Dāvids», poēmas «Izoras» pirmo daļu, pārtulkoja «Ričardu II», trīs ainas no «Makbeta»,

radīja daudzus sacerējumus, kuros atmaskoja patvaldību. Par cietumnieka literāro darbību uzzināja žandarmu šefs Benkendorfs, kam sekoja «augstākā rīkojums» par tādās darbošanās aizliegšanu. Cietokšņa komandants par paviršību saņēma rājienu. 1831. gada 15. aprīlī Kihelbe-

keru pārveda uz Tallinnas citadeli, pēc tam uz Sveaborgu, bet no turienes uz Tobojsku, kur viņš mira 1846. gadā.

Savās atmiņās A. Ripinskis, kurš mācījās vietējā praporščiku skolā un bieži apciemoja Kihelbekeru, raksta: «Kihelbekeris, kuram bija atņemtas dienesta pakāpes, ordeņi, galminieka titulus un notiesāts uz 15 gadiem katorgas darbos, «mierīgi» būtu nosēdējis Dinaburgas cietoksni, ja viņam tik dārgo mieru netraucētu tirāna pastāvīgās vizītes, kurš cietumā iegriezās garāmbrāucot». Ar tirānu domāts Nikolajs I, kurš savos braucienos uz ārzemēm pa nakti apstājās Dinaburgas cietoksni. Viņš ielūkojās arī cietumā, interesējās, vai cietumnieki tiek pietiekami droši apsargāti, tajā skaitā arī Kihelbekeris, kuru «brīvās domas žņaudzējs» uzskatīja par savu personīgo ienaidnieku.

Turpinājums sekos.

Redaktors A. RANCĀNS

«JAUNĀIS
CEĻŠ»

Laikraksts iznāk reizi nedēļā latviešu un krievu valodā sestdienās

Redakcijas adrese: Preiļu rajons Riebiņu ciemats, agrorofirma «Sarkanais Oktobris». Tālrunis — 56732

Tirāža 1830
Pas. 842

Iespiesta Latvijas izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības ražošanas apvienības Daugavpils tipogrāfijā. Formāts — 1 nosacītā loksne.